

Dostluq, qardaşlıq və strateji tərəfdaşlığa əsaslanan Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri qlobal əhəmiyyət daşıyır

**Qardaş ölkələrin çoxşaxəli əməkdaşlığı hər iki dövlətin qətiyyətli siyasi iradəsi əsasında inkişaf
edərək daha da möhkəmlənir**

Mübariz Abdullayev

Çox doğru olaraq bu gün Azərbaycanla Türkiyənin qarşılıqlı münasibətləri dostluğun, qardaşlığın zirvə nöqtəsi kimi səciyyələndirilir. Dünya miqyasında elə iki dövlət tapmaq mümkün deyil ki, onlar bizim ölkələrimiz kimi bir-birinə yaxın olsunlar. Hazırda daim yüksələn xətlə inkişaf edən əlaqələrimizin kökləri tarixin dərin qatlarından, dil və din eyniliyindən, ortaq ənənələrdən, milli mədəniyyətlərimizdən, xalqlarımızın həyat tərzindən və bu kimi digər amillərdən qaynaqlanır.

Eyni zamanda, geostrateji planda meydana çıxan yeni çağırışlar Azərbaycan-Türkiyə müttəfiqliyinin möhkəmləndirilməsinin zəruriliyi həqiqətini ortaya qoyur. Bir sıra ekspertlərin də vurğuladığı kimi, bu gün regional əməkdaşlığı və təhlükəsizliyi iki dövlətin müttəfiqliyindən kənarında təsəvvür etmək mümkün deyil. Bütövlükdə, Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri çoxşaxəli olmaqla böyük regional və qlobal əhəmiyyət daşıyır.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev Azərbaycanın Türkiyə ilə münasibətlərinin möhkəmlənməsinə böyük önəm verdi

Səciyyəvi haldır ki, Azərbaycanla Türkiyə arasında müxtəlif istiqamətlərdə əlaqələrin dərinləşməsinə yönələn təşəbbüslər davamlı şəkildə hər iki tərəfdən gəlir. Başqa sözlə desək, Azərbaycan-Türkiyə müttəfiqliyi hər iki dövlətin qətiyyətli siyasi iradəsi əsasında inkişaf edərək daha da möhkəmlənir. Bu münasibətlərin mahiyyəti hələ XX əsrin əvvəllərində Türkiyənin böyük dövlət xadimi Mustafa Kamal Atatürkün ifadə etdiyi “Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kəderimizdir”, XX əsrin sonlarında isə dünya şöhrətli siyasətçi, böyük dövlət xadimi, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin dilə gətirdiyi “Bir millət, iki dövlət” kəlamında ifadə olunub.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 28 may 1918-ci ildə müstəqilliyini elan etməsi ilə başlayan Türkiyə-Azərbaycan siyasi əlaqələri respublikamız 1991-ci ildə XX yüzillikdə ikinci dəfə müstəqillik qazandıqdan sonra yenidən bərpa olunub. Qardaş ölkə dünyada ilk dövlət olaraq 9 noyabr 1991-ci il tarixində Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyıb, iki ölkə arasında diplomatik münasibətlər 1992-ci ildə qurulub. Həmin ilin yanvar ayında Türkiyə Respublikasının Azərbaycan Respublikasında səfirliyi açılıb. Azərbaycan Respublikasının Türkiyə Respublikasındakı səfirliyi isə 1992-ci ilin avqust ayında açılıb. 1993-cü ilin yanvar ayında Azərbaycanın İstanbulda, 2004-cü ilin aprelində isə Qarsda Baş Konsulluqları təsis edilib. Türkiyənin 1992-ci ildə Naxçıvan MR-da, 2010-cu ildə Gəncədə Baş Konsulluqları yaradılıb. 2012-ci ilin 8 sentyabr tarixində isə Azərbaycanın Lənkəran şəhərində qardaş ölkənin Fəxri Konsulluğu təsis edilib.

Biz yuxarıda xalqımızın Ümummilli-Lideri Heydər Əliyevin Azərbaycanla Türkiyənin möhkəm dostluq və qardaşlıq münasibətlərini özündə ehtiva edən “Bir millət, iki dövlət” kəlamını xatırladıq. obrazlı şəkildə ifadə olunan bu kəlam Ulu Öndərimizin Azərbaycanın Türkiyə ilə münasibətlərinin möhkəmlənməsinə böyük önəm verdiyini əyani şəkildə təsdiqləyir. Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyasında, regional təhlükəsizliyin qorunmasında və ümumiyyətlə, ölkəmizin siyasi-iqtisadi və elmi-mədəni maraqlarının reallaşmasında Türkiyə ilə hərtərəfli əməkdaşlığın genişlənməsinə xüsusi əhəmiyyət verən Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə yenidən respublikamızın siyasi rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra iki qardaş ölkənin yaxınlaşmasına yönələn söylərini daha da gücləndirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyəyə üç rəsmi, iki qeyri-rəsmi, on beş işgüzar səfər etməsi Ümummilli Liderin xarici siyasət konsepsiyasında Türkiyəyə verdiyi önəmin və ölkələrimiz arasındakı strateji əməkdaşlığın tamam fərqli olduğunun göstəricisidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyəyə 1994-cü il fevralın 8-dən 11-dək davam edən ilk rəsmi səfəri ikitərəfli əlaqələrin inkişafına yeni təkan verdi. Səfər çərçivəsində Türkiyənin Prezidenti, Baş naziri və parlamentin rəhbəri ilə görüşən Heydər Əliyev Türkiyə Böyük Millət Məclisində çıxış edərək iki ölkənin əlaqələri və bu əlaqələrin genişlənməsi üçün Azərbaycan tərəfinin planları haqqında məlumat verib. Səfər çərçivəsində iki ölkə arasında əməkdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında protokol, elmi, texniki, mədəni və iqtisadi sahələrdə əməkdaşlıq haqqında saziş, dostluq və hərtərəfli əməkdaşlığın inkişafı barədə müqavilə, siyasi məsləhətləşmələr barədə saziş, investisiyaların qarşılıqlı təşviqi və qorunması haqqında saziş, eləcə də digər mühüm sənədlər imzalanıb.

5-8 may 1997-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyəyə ikinci rəsmi səfəri zamanı keçirilən görüşlər, aparılan danışıqlar nəticəsində imzalanmış səkkiz sənəd, xüsusilə strateji

əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi haqqında müqavilə Türkiyə-Azərbaycan dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin yeni bir mərhələyə daxil olmasının təzahürü idi.

12-17 mart 2001-ci ildə isə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə növbəti dəfə rəsmi səfər edib. Türkiyənin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə görüşlərdə iki dövlət arasında münasibətlərin vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə mövzusu olub. Səfər zamanı imzalanan Azərbaycan təbii qazının Türkiyəyə nəql edilməsinə dair saziş və digər sənədlər qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq siyasətinin davam etdirilməsinə daha yaxşı şərait yaradılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1997-ci ildə Türkiyənin “Dövlət nişanı”na, 1999-cu ildə isə Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına layiq görülməsi, dəfələrlə Türkiyənin müxtəlif media qurumları tərəfindən “İlin adamı” seçilməsi, bu ölkənin bir çox universitetinin Fəxri doktoru adına layiq görülməsi Ulu Öndərin Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafındakı xidmətlərinə verilən layiqli qiymətdir.

İki qardaş ölkə arasında siyasi münasibətlər ən yüksək səviyyədədir

Müstəqil Azərbaycanın bütün istiqamətlərdə apardığı siyasətin varisliyini təmin edən Prezident İlham Əliyev, həmçinin Ulu Öndərimizin qardaş Türkiyə ilə yaratdığı strateji əməkdaşlıq münasibətlərini yeni əsaslarla davam etdirib daha da möhkəmləndirməyə böyük səy göstərir. Qeyd edək ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında formalaşan səmimi münasibətlər, onların bir-birilərini “qardaşım” deyə çağırmaları ölkələrimiz arasında siyasi dialoqun daim yüksələn xətlə inkişafına çox güclü impuls verir. Bu gün Azərbaycanla Türkiyə arasında siyasi dialoqun ən yüksək səviyyəyə yüksəlməsinin ifadəsi olaraq Azərbaycan Prezidentinin dövlət başçısı seçildikdən sonra ilk səfərini Türkiyəyə etməsi, eləcə də Türkiyə Prezidentinin dövlət başçısı statusunda ilk səfərini respublikamıza reallaşdırması gözəl bir ənənəyə çevrilib, iki qardaş ölkənin rəhbərləri müntəzəm qaydada qarşılıqlı səfərlər edirlər, ikitərəfli və digər platformalarda davamlı olaraq görüşürlər. Bu görüşlərdə regional və qlobal əməkdaşlıqla, təhlükəsizliklə bağlı ciddi müzakirələr aparılır. Qardaş ölkələr beynəlxalq müstəvidə fəaliyyətlərini daim əlaqələndirirlər və müxtəlif məsələlərə münasibətdə bir-birilərini dəstəkləyirlər. Aşağıdakı nümunə Azərbaycanla Türkiyənin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birilərini qətiyyətlə dəstəkləmələrinə yaxşı nümunədir. Prezident İlham Əliyev 2014-cü il aprelin 24-də Praqada dövlət və hökumət başçılarının iştirakı ilə “Şərq tərəfdaşlığı” proqramının 5 illiyinə həsr olunan sammitdə o vaxtkı Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyanın Türkiyəyə qarşı hücumlarına sərt cavab verərək “Ermənistan prezidenti burada fürsətdən istifadə edərək Türkiyəyə yenidən hücum edir. Bunu etmək asandır, çünki bu masa arxasında Türkiyə nümayəndələri yoxdur. Ancaq mən buradayam və Türkiyə-Ermənistan sərhədinin niyə bağlı olduğunu deyə bilərəm”, - deyə bildirmişdi. Azərbaycan Prezidentinin bu cavabı Türkiyədə böyük coşquya səbəb oldu. Təsadüfi deyil ki, qardaş ölkənin mediası, bütün cəmiyyəti bunu Ermənistanın sabiq prezidentinin sifətinə vurulan tərs sülle kimi dəyərləndirdi.

Bütövlükdə, ötən dövrdə Azərbaycan və Türkiyə arasında siyasi əlaqələr strateji müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlib. 15 sentyabr 2010-cu ildə İstanbulda imzalanmış Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının (YSSƏŞ) yaradılmasına dair Birgə Bəyannamə ilə təsbit olunmuş YSSƏŞ-in mütəmadi keçirilən iclasları iki ölkə arasındakı bütün sahələrdə əlaqələrin daha da genişlənməsi və dərinləşməsinə öz müsbət təsirini göstərir.

İqtisadi sahədə əməkdaşlıq Azərbaycan və Türkiyənin münasibətlərində xüsusi yer tutur

Azərbaycanla Türkiyə arasında getdikcə dərinləşən münasibətlərdən söhbət açarkən iqtisadi sahədə əməkdaşlığın önəmini xüsusi qeyd edə bilərik. Bir-birinə qarşılıqlı inam bəsləyən iki qardaş ölkə investisiya qoyuluşunu getdikcə genişləndirir. 2019-cu ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 33 faiz artaraq 4,5 milyard dollara çatıb. Ölkələrimiz arasında ticarət dövriyyəsinin 15 milyard dollara çatdırılması ilə bağlı hədəf müəyyənləşdirilib və bu, tamamilə real məqsəddir. Hazırda Azərbaycanda 4 minə yaxın Türkiyə şirkəti fəaliyyət göstərir. Türkiyə şirkətləri 300-dən çox layihədə 16 milyard dollar həcmində iş görmüşlər və bu parametrlərə görə Türkiyə birinci yerdədir, indiyədək Azərbaycan Türkiyə iqtisadiyyatına 18 milyard, Türkiyə isə Azərbaycan iqtisadiyyatına 12,5 milyard dollar sərmayə qoyub. Belə böyük ölçüdə sərmayələrin qoyuluşu bir daha iki ölkə arasındakı qardaşlığı təsdiqləyir. Çünki ancaq qardaş ölkələr bir-birilərinin iqtisadiyyatına bu qədər vəsait - yatırım qoya bilərlər. Azərbaycanın SOCAR şirkəti qardaş Türkiyədə 6,3 milyard dollar həcmində sərmayə yatırmaqla “Star” neft emalı zavodunun yaradılmasına nail olub.

(davamı növbəti sayımızda)